

UNIVERZITA JANA AMOSE KOMENSKÉHO PRAHA

BAKALÁŘSKÉ KOMBINOVANÉ STUDIUM

2020–2023

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Lucie Jenčová

Efektivita práce asistenta pedagoga na ZŠ Hostivice

Praha 2023

Vedoucí bakalářské práce:

PhDr. Josef Novotný, CSc.

JAN AMOS KOMENSKY UNIVERSITY PRAGUE

BACHELOR PART TIME STUDIES

2020–2023

BACHELOR THESIS

Lucie Jenčová

**Effectiveness of the work of a teaching assistant at
Hostivice Primary School**

Prague 2023

The Bachelor Thesis Work Supervisor:

PhDr. Josef Novotný, CSc.

Prohlášení

Prohlašuji, že předložená bakalářská práce je mým původním autorským dílem, které jsem vypracovala samostatně. Veškerou literaturu a další zdroje, z nichž jsem při zpracování čerpala, v práci řádně cituji a jsou uvedeny v seznamu použitých zdrojů.

Souhlasím s prezenčním zpřístupněním své práce v univerzitní knihovně.

V Praze dne

Lucie Jenčová

Poděkování

Děkuji PhDr. Josefu Novotnému, CSc. za vstřícnost, cenné rady a odborné vedení bakalářské práce.

Anotace

Tato bakalářská práce je primárně zaměřena na efektivitu práce asistenta pedagoga na ZŠ Hostivice. Hlavním cílem bakalářské práce je zhodnotit, jaká je spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem. Mezi vedlejší cíle patří zjistit, v čem je asistent pedagoga přínosem pro školní třídu, jaká je jeho reálná náplň práce a jakým je přínosem pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, a to vše z pohledu pedagoga, asistenta samotného a rodičů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Důležité je porovnat zjištěné výsledky z výzkumného šetření.

Teoretická část práce je fundamentálním základem teoretických poznatků vycházejících z ověřených vědeckých zdrojů. Úvodní oddíl se věnuje náplni práce asistenta pedagoga, legislativě, problematickým momentům a různým formám spolupráce mezi asistentem pedagoga, pedagogem, žáky se speciálně vzdělávacími potřebami a jejich zákonnými zástupci. Druhá kapitola je zaměřena na inkluzivní vzdělávání, integraci versus inkluzi, integrační školský systém a inkluzivní pedagogiku. Závěrečná kapitola teoretické části se věnuje vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami, konkrétně žákům s ADHD a hyperaktivitou, žákům sociálně znevýhodněným a žákům s poruchou autistického spektra, a to z důvodu častého výskytu těchto poruch u žáků v praktické části této bakalářské práce.

Praktická část práce je zaměřena na výzkum efektivitu práce asistenta pedagoga na ZŠ Hostivice. Pro výzkum byla zvolena kvalitativní metoda ve formě polostrukturovaných rozhovorů. Finální část praktické části obsahuje nezbytnou analýzu a syntézu získaných dat.

Klíčová slova

Asistent pedagoga, edukace, individuální vzdělávací plán, inkluze, integrace, pedagog, polostrukturovaný rozhovor, speciální vzdělávací potřeby, základní škola, žák.

Annotation

This bachelor's thesis is primarily focused on the effectiveness of the work of a teaching assistant at Hostivice Primary School. The main aim of the bachelor thesis is to evaluate the cooperation between the teaching assistant and the teacher. Secondary objectives include finding out how a teaching assistant is beneficial for the school classroom, what is his/her real workload and how he/she is beneficial for a pupil with special educational needs, all from the perspective of the teacher, the teaching assistant himself/herself and the parents of the pupils with special educational needs. It is important to compare the findings from the research investigation.

The theoretical part of the thesis is the fundamental basis of theoretical knowledge based on proven scientific sources. The introductory section is devoted to the work of a teaching assistant, legislation, problematic moments and various forms of cooperation between a teaching assistants, teachers, pupils with special educational needs and their legal representatives. The second chapter is focused on inclusive education, integration versus inclusion, integration school systems and inclusive pedagogy. The final chapter of the theoretical part is dedicated to the education of pupils with special educational needs, specifically pupils with ADHD and hyperactivity, socially disadvantaged pupils and pupils with autism spectrum disorder due to the frequent occurrence of these pupil's disorders in the practical part of this bachelor's thesis.

The practical part of the thesis is focused on the research of the effectiveness of the work of a teaching assistant at Hostivice Primary School. The qualitative method in the form of semi-structured interviews was chosen for the research. The final part of the practical part contains the necessary analysis and synthesis of the obtained data.

Keywords

Education, inclusion, individual education plan, integration, primary school, pupil, semi-structured interview, special educational needs, teacher, teaching assistant.

OBSAH

ÚVOD	9
TEORETICKÁ ČÁST	10
1 ASISTENT PEDAGOGA	10
1.1 Náplň práce	10
1.2 Legislativní ukotvení	11
1.3 Problematické momenty	12
1.4 Spolupráce asistenta pedagoga	14
1.4.1 Spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga	14
1.4.2 Spolupráce asistenta pedagoga s rodiči žáka se speciálně vzdělávacími potřebami	14
1.4.3 Spolupráce asistenta pedagoga a žáků se speciálními vzdělávacími potřebami	15
2 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ	15
2.1 Integrace versus inkluze	16
2.2 Integrace a školský systém	17
2.3 Inkluzivní pedagogika	18
3 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SVP	19
3.1 Žák s poruchami pozornosti a hyperaktivitou.....	19
3.2 Žák se sociálním znevýhodněním	22
3.3 Žák s poruchou autistického spektra	25
3.3.1 Individuální vzdělávací plán u žáků s PAS	26
PRAKTICKÁ ČÁST	29
4 CÍLE	29
4.1 Hlavní cíl	29
4.2 Vedlejší cíle	29
4.3 Výzkumné otázky	29
5 POUŽITÉ METODY VÝZKUMU	30
5.1 Charakteristika výzkumného souboru	30
5.2 Polostrukturovaný rozhovor	30
5.2.1 Asistenti pedagoga	30

5.2.2	Rodiče žáků se SVP	35
5.2.3	Pedagogové.....	39
6	VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ	47
	ZÁVĚR.....	50
	SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ	52
	SEZNAM ZKRATEK.....	56

ÚVOD

Žijeme v době, kdy je pojem inkluzivní pedagogika znám téměř každému jedinci. Právo na vzdělávání mají všechny osoby bez ohledu na jejich postižení. Dnešní školství se snaží o co možná nejlepší začlenění žáků se speciálními vzdělávacími potřebami do běžných základních škol a škol speciálních. Samotní rodiče těchto žáků doufají, že bude toto začlenění přínosem pro všechny zúčastněné.

Škola využívá různá podpůrná opatření, mezi které bez pochyby patří asistent pedagoga, který je předmětem této bakalářské práce. Toto téma autorka zvolila z důvodu zkušeností, které díky mnoholeté praxi má. Práci asistenta pedagoga vykonává již 8 let. Toto podpůrné opatření je nezbytně nutné pro snadnější inkluzi žáka mezi ostatní spolužáky.

Teoretická část této práce se zaměřuje na povolání asistenta pedagoga, legislativní ukotvení, problematické momenty a spolupráci asistenta pedagoga s pedagogy, žáky se SVP a jejich zákonnými zástupci. Tato spolupráce je klíčová pro úspěšné vzdělávání těchto žáků. Druhá kapitola vymezuje pojem inkluzivní vzdělávání, integraci versus inkluzi, integraci ve školství a inkluzivní pedagogiku. Závěrečná kapitola je zaměřena na žáky se SVP, konkrétně na žáky s ADHD a hyperaktivitou, žáky se sociálním znevýhodněním a žáky s PAS, a to z důvodu častého výskytu těchto poruch ve výzkumu v praktické části této práce.

V praktické části bylo provedeno výzkumné šetření kvalitativním výzkumem, konkrétně polostrukturovanými rozhovory. Rozhovory byly uskutečněny se šesti pedagogy, třemi asistenty a třemi zákonnými zástupci žáků se SVP na Základní škole Hostivice.

Cílem této bakalářské práce je pomocí získaných dat zjistit, jaká je spolupráce asistentů pedagoga s pedagogy, žáky se speciálními vzdělávacími potřebami a zákonnými zástupci těchto žáků a zda je asistent pedagoga přínosem pro školní třídu, či nikoli.

TEORETICKÁ ČÁST

1 ASISTENT PEDAGOGA

Jde o pedagogického pracovníka, který pomáhá v edukaci žákům se speciálně vzdělávacími potřebami z důvodu neschopnosti zvládat tyto vzdělávací potřeby sami.¹

1.1 NÁPLŇ PRÁCE

Pozice asistenta pedagoga je v současné době v odborných kruzích často diskutované téma. Názory bývají ambivalentní. Část odborníků tvrdí, že je tato pozice zbytečná a vykonávají ji nedostatečně vzdělaní lidé, kteří do školství nepřinášejí žádné nové hodnoty. Nicméně ti, kteří vykonávají tuto práci, mají názor zcela jiný. Tvrdí, že asistenti pedagoga jsou naprostou nutností pro žáky se speciálně vzdělávacími potřebami a často potřebnou pomocí pro pedagogy samotné.²

Obsah pracovní náplně asistenta bývá zpravidla flexibilní. Přístup pedagoga k žákům se speciálně vzdělávacími potřebami musí zohledňovat jejich individuální potřeby. Příímý pedagogický pracovník mateřské školy, základní školy či školy střední má asistenta pedagoga pod svým příímým vedením. Pracovní náplň asistenta pedagoga rozdělujeme na dvě části, na vyšší a nižší úroveň činnosti v závislosti na jeho vzdělání. Na vyšší úrovni by měl být schopen zajistit žákovi individuální přístup. Mezi klíčové činnosti práce asistenta je vést žáka k samostatnosti a být mu oporou při zvládnání cílů ve vzdělávání.³

Nižší úroveň činnosti práce asistenta pedagoga je zaměřena především na pomoc žákům při méně náročných aktivitách, jako je například pohyb na chodbách či dohled nad používáním pomůcek. Obrací se také na práci žáků ve skupinách a poskytuje podporu při

¹ Katalog podpůrných opatření [online] 2015-2023.

² KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017, s. 37. ISBN 978-80-7496-349-0.

³ KNESLOVÁ, M., J. OKROUHLÁ a L. BAUEROVÁ. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 20. ISBN 978-80-88466-04-8.

organizaci ve výuce. Dále se podílí na pomoci v oblasti přizpůsobení se žáka na nové prostředí a začlenění se do kolektivu. Komunikuje s rodinnými příslušníky, organizacemi a funguje rovněž jako doprovod na výletech mimo školní zařízení.⁴

Na přesné náplni činnosti asistenta pedagoga má rozhodující slovo ředitel školy. Podstatné jsou konkrétní potřeby žáka, doporučení školských poradenských zařízení, typ a stupeň zdravotního postižení.⁵

1.2 LEGISLATIVNÍ UKOTVENÍ

„Právní rámec problematiky asistentů pedagoga a s ní související oblasti vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami podávají zejména důležité zákony...“⁶

Kompetence asistenta pedagoga řeší vyhláška č. 27/2016 Sb.: *„Tato vyhláška upravuje pravidla vzdělávání dětí, žáků a studentů (dále jen „žák“) se speciálními vzdělávacími potřebami, vzdělávání žáků uvedených v § 16 odst. 9 zákona a vzdělávání žáků nadaných.“⁷*

Odbornou kvalifikaci asistenta pedagoga definuje zákon č. 563/2004 Sb. odstavec a-e: *„Asistent pedagoga, který vykonává přímou pedagogickou činnost spočívající v pomocných výchovných pracích ve škole, ve školském zařízení pro zájmové vzdělávání, ve školském výchovném a ubytovacím zařízení, ve školském zařízení pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy, nebo ve školském zařízení pro preventivně výchovnou péči, získává odbornou kvalifikaci.“⁸*

Přímou a nepřímou činností asistenta pedagoga se zabývá nařízení vlády č. 75/2005 Sb.: *„Toto nařízení se vztahuje na pedagogické pracovníky škol a školských*

⁴ KNESLOVÁ, M., J. OKROUHLÁ a L. BAUEROVÁ. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 21. ISBN 978-80-88466-04-8.

⁵ KNESLOVÁ, M., J. OKROUHLÁ a L. BAUEROVÁ. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 21. ISBN 978-80-88466-04-8.

⁶ KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. 2. vydání. V Praze: Pasparta, 2020, s. 62. ISBN 978-80-88290-50-6.

⁷ § 1 odst. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb. o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných - znění od 01. 01. 2021

⁸ § 20 odst. 2 zákona č. 563/2004 Sb. o pedagogických pracovnících - znění od 12. 01. 2016

zařízení (dále jen „škola“) zřizovaných Ministerstvem školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen „ministerstvo“), krajem, obcí a dobrovolným svazkem obcí, jehož předmětem činnosti jsou úkoly v oblasti školství.“⁹

Plat asistentů pedagoga stanovuje nařízení vlády č. 341/2017 Sb. „Zaměstnavatel zařadí zaměstnance podle § 123 odst. 2 zákoníku práce do platové třídy, ve které je podle nařízení vlády o katalogu prací ve veřejných službách a správě (dále jen „katalog prací“) zařazena nejnáročnější práce, jejíž výkon zaměstnavatel na zaměstnanci požaduje. Pokud není tato práce v katalogu prací uvedena, zařadí zaměstnavatel zaměstnance do platové třídy, ve které jsou v katalogu prací zahrnuty příklady prací porovnatelné s ní z hlediska složitosti, odpovědnosti a namáhavosti.“¹⁰

Studium pro asistenty pedagoga řeší vyhláška č. 317/2005 Sb. „Studiem pro asistenty pedagoga získává jeho absolvent znalosti a dovednosti v oblasti pedagogických věd, které jsou součástí jeho odborné kvalifikace.“¹¹

1.3 PROBLEMATICKÉ MOMENTY

Vykonávat tuto funkci není vůbec jednoduché a mohou nastat chvíle, které zapříčiní vznik nějaké problematické situace. Tyto problémy rozpoznají v první řadě sami AP, samozřejmě také pedagogové a vedení školy. Obvykle to zaregistrují i zákonní zástupci žáků se SVP. Mezi nejvíce rizikové řadíme obavy ze ztráty pracovního místa, nedostatečné finanční ohodnocení, nejasnost v otázce vymezení a rozsahu pozice AP, problém v komunikaci s ostatními kolegy či špatnou informovanost ve vztahu k dalším vzdělávacím možnostem.¹²

⁹ § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 75/2005 Sb. o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků - znění od 01. 09. 2022

¹⁰ § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 341/2017 Sb. o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě - znění od 01. 01. 2023

¹¹ § 4 odst. 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb. o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků - znění od 25. 11. 2014

¹² KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017, s. 41. ISBN 978-80-7496-349-0.

Většina AP v České republice má uzavřené smlouvy na dobu určitou, to je také důvod, ze kterého pramení obavy, že přijdou o svou pracovní pozici. Jedná se o smlouvu, která je většinou platná jeden školní rok. Nedostatečné ohodnocení funkce AP je další častou problematickou otázkou. Ovšem zřizovatelé neměli ani možnost zaměstnávat asistenty na plný úvazek či jim vyplácet odměny, protože se řídili metodickými pokyny z krajských úřadů. Dnes obvykle ředitelé škol rozhodují jinak. Většinou je výše úvazku stanovena školskou poradnou.¹³

Častým problémem je také vymezení práce AP. AP je na základě školského poradenského zařízení přiřazen ke konkrétnímu žákovi se SVP. Vzhledem k názvu této pracovní pozice je ale důležité vymežit jeho kompetence. Rodiče si většinou myslí, že asistent je určen pouze k jejich vlastnímu dítěti, jindy ale chtějí, aby asistent nedal najevo, že jde o dítě s postižením, aby se necítilo být vyčleněné z kolektivu. Kompetence AP v současné době řeší vyhláška č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných.¹⁴

Nesrovnalosti bývají také často v obsahu náplně práce, kdy část asistentů přesně neví, jaký je rozsah jejich kompetencí. V některých oblastech bývá tato náplň definována příliš obecně nebo naopak příliš úzce. Pokud k tomuto problému dojde, je důležité, aby se AP obrátil na vedení školy nebo přímo na školské poradenské zařízení, kde problematickou náplň práce upřesní. Velmi podstatný je ale také vztah mezi pedagogy a asistenty pedagoga. V některých školách tato spolupráce funguje na dobré úrovni, jinde je tomu bohužel naopak. Někteří pedagogové odmítají mít asistenta ve třídě s tvrzením, že vše zvládnou sami. Jiní zase naopak chtějí po asistentovi například opravovat sešity, což není jejich náplní práce. Někteří pedagogové bohužel považují asistenty za své sluhy místo rovnoprávných zaměstnanců. Je důležité, aby se toto změnilo a spolupráce probíhala bezkonfliktně.¹⁵

¹³ KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017, s. 41. ISBN 978-80-7496-349-0.

¹⁴ KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017, s. 42. ISBN 978-80-7496-349-0.

¹⁵ KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017, s. 42-43. ISBN 978-80-7496-349-0.

1.4 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA

1.4.1 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA A PEDAGOGA

Spolupráce mezi asistentem a pedagogem je velmi důležitou součástí školního procesu. Je přínosem pro rozvoj individuality žáka i celé třídy. V první řadě je nutné nastavit si pravidla, kterými se budou oba přímí pedagogičtí pracovníci řídit. Jedná se o soubor pravidel klíčových pro vzájemné fungování všech zúčastněných. Mezi tyto pravidla patří například jednotné oslovení asistenta pedagoga, s kterým budou v úvodu vzájemné spolupráce žáci seznámeni. Někdy je výhodné zvolit specifické místo, kde se bude asistent s dítětem se speciálními vzdělávacími potřebami vzdělávat a pracovat na zadaných úkolech, stanovit si, jakou podporu bude asistent poskytovat žákovi při přípravě na výuku nebo se shodnout na tom, v jakém směru budou probíhat schůzky se zákonnými zástupci. Spolupráce mezi asistentem a pedagogem je tedy jednou z důležitých částí procesu integrace. Pokud by mezi zúčastněnými nastal problém, odrazilo by se to v celkovém klimatu školní třídy.¹⁶

1.4.2 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA S RODIČI ŽÁKA SE SPECIÁLNĚ VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Vzájemná spolupráce asistenta pedagoga s rodiči hraje v této oblasti neoddiskutovatelnou roli. Dříve, než se začne uskutečňovat pedagogické působení asistenta na žáka, je také důležité, aby si asistent domluvil s rodiči předběžnou schůzku. Na této schůzce by měl být zcela jasně přítomen pedagog, zákonný zástupce žáka a asistent pedagoga. Podstatné je, aby byl zákonný zástupce a asistent v častém kontaktu. Asistent by měl průběžně předávat informace rodičům o tom, jak žák v hodině pracuje a jaké je jeho chování během výuky. Formy komunikace jsou různé, může se jednat například o školní program Bakaláři, e-mail nebo konzultační hodiny.¹⁷

¹⁶ KNESLOVÁ, M. a M. STANĚK. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 30. ISBN 978-80-88466-04-8.

¹⁷ KNESLOVÁ, M. a M. STANĚK. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 31. ISBN 978-80-88466-04-8.

1.4.3 SPOLUPRÁCE ASISTENTA PEDAGOGA A ŽÁKŮ SE SPECIÁLNÍMI VZDĚLÁVACÍMI POTŘEBAMI

Asistent pedagoga by měl být rozhodně součástí třídního kolektivu. Proto se také často účastní různých mimoškolních aktivit, jako jsou třídní výlety, školy v přírodě atp. Je součástí třídních schůzek, třídnických hodin, případně bývá o přestávkách přítomen ve třídě. V případě, že se pedagog věnuje dítěti se speciálními vzdělávacími potřebami, může asistent vypracovávat zadané úkoly se zbytkem třídy. Komunikuje se všemi žáky ve třídě i mimo výuku a je jim vítanou oporou. Snaží se vytvářet pozitivní prostředí ve školní třídě a jde všem žákům příkladem.¹⁸

2 INKLUZIVNÍ VZDĚLÁVÁNÍ

„Právo na vzdělání je nejen jedním ze základních lidských práv, ale i významným indikátorem vyspělosti současné společnosti. Evropská unie si (mimo jiné) klade za cíl zajistit rovný přístup k sociálnímu či pracovnímu životu, a to prostřednictvím rozvoje vzdělávání a profesní přípravy.“¹⁹

V roce 1992 Rada Evropy podala doporučení členským státům, aby přiznaly, že je potřeba věnovat se prevenci a aby podstoupily podstatné kroky k tomu, aby byla včas odhalena diagnostika a poskytovány podpůrného souboru služeb.²⁰

Inkluzivní vzdělávání zapojuje všechny žáky do procesu vzdělávání nezávisle na jejich speciálních potřebách. Pedagogové využívají různé výukové formy, asistenty pedagoga a upravují dané učivo dle individuální potřeby žáka.²¹

¹⁸ KNESLOVÁ, M. a M. STANĚK. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 32. ISBN 978-80-88466-04-8.

¹⁹ ŠMELOVÁ, E., SOURALOVÁ E., PETROVÁ, A., a kol. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 11. ISBN 978-80-244-4911-1.

²⁰ SCHMIDTOVÁ, M. *Historické reflexie a nové výzvy v slovenskej a českej špeciálnej pedagogike za posledných 100 rokov*. Brno: MSD, 2019, s. 165. ISBN 978-80-7392-303-7.

²¹ Inkluzivní škola [online].

2.1 INTEGRACE VERSUS INKLUZE

Vztah mezi integrací a inkluzí lze pojmut různě. Inkluze je moderní pojem, který je často propojován s integrací. Jde o pojmy podobné, ovšem inkluze se považuje za lepší variantu integrace. Inkluze předpokládá, že se všichni žáci bez ohledu na jejich handicap zařadí do běžné školy.²²

V dnešní době je pojem sociální integrace již v obecném povědomí. Jedná se o zajištění stejných práv pro všechny občany bez rozdílu do naší společnosti. Jde o naprosto přirozený jev. Problémy ale mohou nastat v případě, že se jedná například o etnickou menšinu nebo osoby s nějakým druhem postižení apod. Tito lidé mají tak větší problém se začleněním se do společnosti. Proto je velmi žádoucí poskytnout těmto lidem podporu a potřebné zázemí pro jejich kvalitní plnohodnotný život. Osobě s postižením pomáháme se začleňováním do naší společnosti v několika rovinách. Patří sem v první řadě zřizování speciálních tříd v běžné základní škole nebo zařazení handicapovaného jedince do běžné základní školy. Dále umožňuje lidem s postižením vykonávat zaměstnání, které budou moci zvládat, bydlení s bezbariérovým přístupem a celková podpora těchto osob v jakékoli sociální oblasti.²³

Integrace se snaží zamezit negativní skutečnosti, kdy mezi sebe intaktní lidé nepřijímají osoby s postižením. Cílem integrace je začlenit tyto osoby do majoritní společnosti.²⁴

Proces inkluzivního vzdělávání si klade za cíl v maximální možné míře zapojit osoby s nějakým druhem postižení do většiny důležitých činností společnosti bez ohledu na jejich handicap, a to, pokud možno, bez speciálních pomůcek a metod. Nicméně může nastat situace, kdy je použití těchto postupů nebo pomůcek je nutností.²⁵

Inkluze se snaží pohlížet na konkrétního jedince jako na osobu, která potřebuje v nějakých situacích podporu. V tomto procesu je klíčové přizpůsobit se individualitě

²² Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi [online] 2022.

²³ SLOWIK, J. *Speciální pedagogika. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016, s. 31. ISBN 978-80-271-0095-8.

²⁴ ANDERLIKOVÁ, L. *Cesta k inkluzi: Úvahy z praxe a pro praxi.* Praha: Triton, 2014, s. 45. ISBN 978-80-7387-765-1.

²⁵ SLOWIK, J. *Speciální pedagogika. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016, s. 32. ISBN 978-80-271-0095-8.

každé osoby. Inkluze se snaží zapojit každého znevýhodněného jedince do pracovního procesu.²⁶

Za velmi důležitý aspekt v inkluzivním vzdělávání se považuje zajistit pomoc asistenta pedagoga.²⁷ „*Na rozdíl od ostatních podpůrných opatření se jedná o specifické podpůrné opatření personálního charakteru, a kromě příslušných systémových zajištění (přidělování, financování, metodické vedení) se na kvalitě aplikování tohoto podpůrného opatření podílí úroveň erudice a připravenosti jednotlivých osob, které profesi asistenta pedagoga vykonávají.*“²⁸

2.2 INTEGRACE A ŠKOLSKÝ SYSTÉM

Speciální pedagogika v České republice usiluje o začlenění žáků se zdravotním postižením do společnosti školského systému. Pro úspěšnou integraci je klíčový soubor podmínek, bez kterých by bylo velmi nezodpovědné přijmout žáka s postižením do běžné školy. Významnou roli zde hraje příprava školy a zákonných zástupců žáka. Žák s postižením by měl mít materiální vybavení na takové rovině, aby byl dopad postižení co nejmenší. Klíčovým činitelem je připravenost pedagoga s příslušným vzděláním v oboru speciální pedagogiky. Hlavním cílem pro bezproblémové začlenění žáka s postižením je připravenost budoucích spolužáků. Třídní kolektiv by měl být na příchod takového žáka náležitě připraven. Pro úspěšnou integraci žáka s postižením je podstatná bezproblémová třída, kde žáci nejednají agresivně a takového žáka nenapadají. Učitel se také nesmí nadměrně věnovat žákům se zdravotním postižením a na intaktní žáky si vymezit jen malý časový úsek.²⁹

²⁶ ANDERLIKOVÁ, L. *Cesta k inkluzi: Úvahy z praxe a pro praxi*. Praha: Triton, 2014, s. 45. ISBN 978-80-7387-765-1.

²⁷ LANGER, J. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 33. ISBN 978-80-244-4911-1.

²⁸ LANGER, J. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014, s. 33. ISBN 978-80-244-4911-1.

²⁹ VÍTKOVÁ, M., ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšíř. a přeprac. vyd. Brno: Paido, 2004, s. 15. ISBN 80-7315-071-9.

2.3 INKLUZIVNÍ PEDAGOGIKA

Jde o pedagogický obor s primárním zaměřením na optimalizaci výchovy a vzdělávání dětí s postižením v běžných školách.³⁰

Tento pojem patří k nejvíce probíraným tématům v pedagogice. Často se o inkluzivní pedagogice vedou spory, ale zapomíná se na fakt, že je nejprve důležitá analýza jednotlivých složek. Mnohdy právě tato analýza a následující komunikace se složkami chybí, a právě proto se přijímají ne vždy nejvýhodnější řešení.³¹

Již v 18. století v Evropě vznikala zařízení pro osoby s postižením. Postupně se vytvářely struktury a organizace se zaměřením na osoby s handicapem. Tyto organizace, které měly původně dobrý záměr, mnohdy neúmyslně způsobovaly spíše segregaci. V současné době se vyspělá společnost celosvětově snaží o integraci jedinců s postižením, stále ale zbývá zodpovědět spoustu otázek, a to například v rámci právě inkluzivní pedagogiky.³²

³⁰ Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi [online] 2022.

³¹ LECHTA, V. ed. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. Praha: Portál, 2010, s. 27. ISBN 978-80-7367-679-7.

³² LECHTA, V. ed. Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole. Praha: Portál, 2010, s. 28. ISBN 978-80-7367-679-7.

3 VZDĚLÁVÁNÍ ŽÁKŮ SE SVP

Nedílnou součástí vzdělání a kompetencí asistenta pedagoga je znalost problematiky jednotlivých postižení, poruch a nemocí. Znalost projevů a symptomů těchto postižení se odráží na kvalitě práce. Asistent pedagoga účelně využívá všechny dostupné speciální a kompenzační pomůcky. Orientuje se v daných situacích a správně postupuje při naplňování edukačních cílů.³³

Školní zařízení, které vzdělává žáky se SVP, musí splňovat jednotlivé požadavky. Důležitým požadavkem u žáků se zdravotním postižením je připravenost školského zařízení na přijetí daného žáka. Je klíčové, aby se ředitel i pedagogové na tomto procesu kladně podíleli. O příchodu žáka se SVP by měli být informováni jak pedagogové, tak žáci a zákonní zástupci všech dětí ve třídě. Záleží i na vyspělosti třídního kolektivu a na chování žáka s postižením.³⁴

Odborná kvalifikace třídního učitele ve speciálních třídách je samozřejmostí, bohužel v běžných školách je to často výjimka. Pracovníci bez příslušné kvalifikace jsou obvykle povinni si své vzdělání doplnit v rámci kurzů a školení. O začlenění žáka se SVP do běžné třídy žádají nejčastěji zákonní zástupci dítěte. Rodiče si obvykle uvědomují náročnost vzdělávání v běžné škole oproti škole speciální. Většina rodičů pomáhá žákovi s přípravou na vzdělávání. Někteří se ale stále nesmířili s postižením svého dítěte a je na dítě vyvíjen nepřiměřený tlak.³⁵

3.1 ŽÁK S PORUCHAMI POZORNOSTI A HYPERAKTIVITOU

Poruchu pozornosti s hyperaktivitou označujeme také jako ADHD (Attention Deficit Hyperactivity Disorder). Jde o chování, které je nepředvídatelné, dítě je velmi

³³ OKROUHLÁ, J. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 37. ISBN 978-80-88466-04-8.

³⁴ ŠVARCOVÁ, I. *Základy speciální pedagogiky*. Praha: Parta, 2012, s. 30. ISBN 978-80-7320-176-0.

³⁵ ŠVARCOVÁ, I. *Základy speciální pedagogiky*. Praha: Parta, 2012, s. 30-31. ISBN 978-80-7320-176-0.

neklidné a nesoustředěné, vše ho snadno rozptýlí. Tato porucha je dána genetikou, výchovou nebo prostředím, ve kterém se dané dítě nachází.³⁶

Pro tyto děti bývá také časté, že se nechají lehce vyrušit ze své činnosti jiným podnětem. Nedokáží odlišit, co je pro ně důležité a co nikoli. Rušivé, nepodstatné podněty neumí utlumit, a to z důvodu poruchy centrální nervové soustavy.³⁷

Mezi hlavní symptomy řadíme nepozornost, hyperaktivitu a impulzivitu. Přestože v dospělém věku tyto příznaky už nejsou tolik časté, zůstávají ve většině případů stejné po několik let. Výzkum odborníků z celého světa nás přesvědčil, že i když je každý žák velmi individuální, tak základní symptomy jsou shodné, a to na základě zkušeností rodin, ve kterých tyto děti žijí.³⁸

U všech dětí s ADHD se nemusí objevit nutně všechny tři projevy jako je nepozornost, hyperaktivita a impulzivita. Dle příznaků z těchto skupin rozlišujeme subtypy ADHD. Znamená to, že některé děti mají například problém s pozorností, ale nebývají hyperaktivní či impulzivní. Často se na to přijde, až když začne žák navštěvovat povinnou školní docházku. Děti jsou oproti ostatním vrstevníkům živější. Mezi nejčastější typ ADHD řadíme tzv. smíšený typ. Zde jsou všechny tři zmírněné příznaky a vyskytuje se přibližně u 50 % dětí s ADHD. Tyto subtypy se ale mohou časem měnit. Nejde o trvalý stav.³⁹

Být rodičem dítěte s ADHD není vůbec jednoduché. Rodiče bývají často velmi unavení a bez nálady. Do doby, než tyto děti začnou dodržovat povinnou školní docházku, zvládají své potíže celkem dobře. Problémy začínají v okamžiku, kdy dítě začne navštěvovat školu. Během školní docházky plní pokyny vyučujícího, musí být potichu a začínou si všimnout, že jsou jiní než ostatní žáci ve třídě. Intaktní žáci toto vnímají z počátku kladně, ale postupem času jim žák s ADHD začne dělat problémy svým neustálým vyrušováním. Dalším příznakem, který ostatní žáci začnou brzy vnímat, je

³⁶ WOLFDIETER, J. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*, Brno: Albatros, 2013, s. 11. ISBN 978-80-266-0158-6.

³⁷ JUCOVIČOVÁ, D. a H. ŽÁČKOVÁ. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině: základní projevy ADHD, zásady výchovného vedení, působení relaxačních technik, dospívání hyperaktivních dětí*. Praha: Grada, 2010, s. 27. ISBN 978-80-247-2697-7.

³⁸ MUNDEN, A. a J. ARCELUS. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002, s. 21. ISBN 80-7178-625-X.

³⁹ GOETZ, M. a P. UHLÍKOVÁ. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Praha: Galén, 2009, s. 33. ISBN 978-80-7262-630-4.

impulzivita. Reakce na podnět bývá často neadekvátní. Rodiče i pedagogové musí být na pozoru, aby mohli tyto situace rychle uklidnit. Podstatný problém dělá těmto dětem také neschopnost soustředit se. To je důvod, proč je pro ně učení tolik problémové.⁴⁰

Velkým problémem u dětí s ADHD je také neschopnost navazovat přátelství, sociální vztahy. Můžeme jim zlehčit situaci tím, že jim ukážeme, jak správně komunikovat se spolužáky a kamarády. Pokud by pomoc takovému dítěti nebyla poskytnuta, může to vést k problému s nízkým sebevědomím. V nejhorším případě může být tento žák dokonce segregován ze společnosti, takovému dopadu se snažíme aktivně zabránit.⁴¹

Žáci s ADHD nezvládají spoustu věcí, které jsou od nich očekávány. Potřebují někoho, kdo jim pomůže v této nelehké cestě edukace. Zákonní zástupci dítěte často mívají pocit, že za tuto situaci mohou sami. Je důležité, aby rodič i učitel byli žákovi s postižením společnou oporou.⁴²

Během života se každý učitel setká s nějakým žákem, kterému musí věnovat více času, který je aktivnější než ostatní. Zpozorovat, o které dítě se jedná, je jednoduché. Již na začátku výuky daný žák nemá připravené potřebné pomůcky, na rozdíl od ostatních spolužáků. Nedokáže je najít v aktovce i přesto, že se tam nachází. S potřebnou pomocí nakonec sešity najde, ale nemá vypracovaný domácí úkol. Často ruší celou hodinu neustálým šramocením a výkřiky. Toto vše zmíněné se většinou týká žáků prvního stupně. Časem bohužel stoupá míra odmítnutí i agresivita vůči pedagogovi. Učitel se zkušenostmi je schopný takového žáka včas odhalit a ideálně mu vymezit samostatné místo. Důležité je zmínit, že těchto žáků může být v jedné třídě několik.⁴³

⁴⁰ MUNDEN, A. a J. ARCELUS. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002, s. 22-23. ISBN 80-7178-625-X.

⁴¹ MUNDEN, A. a J. ARCELUS. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002, s. 24-25. ISBN 80-7178-625-X.

⁴² WOLFDIETER, J. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Brno: Albatros, 2013, s. 17-18. ISBN 978-80-266-0158-6.

⁴³ GOETZ, M. a P. UHLÍKOVÁ. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Praha: Galén, 2009, s. 37-38. ISBN 978-80-7262-630-4.

3.2 ŽÁK SE SOCIÁLNÍM ZNEVÝHODNĚNÍM

Podle Slowika děti, které žijí v sociokulturně znevýhodněném prostředí, mají celou řadu problémů.

- Frustrace základních potřeb.
- Nejistota v otázce morálky a etiky.
- Postrádají pocit jistoty.
- Stylizují se do negativních rolí.
- Mají obtíže prosadit se a sociálně se začlenit.⁴⁴

Dle Staňka se jedná o žáky, kteří mají školní prospěch a školní docházku ovlivněnou tím, kde žijí a v jaké společnosti se nacházejí. Jejich neúspěch ve škole je ovlivněn negativním působením patologických jevů v rodině a bezprostředním okolí. Často jde o prostředí, kde žák žije již delší dobu, a právě toto místo ovlivňuje přístup k jeho vzdělání. Pojem sociální znevýhodnění obsahuje různé kombinace okolností a negativních jevů. Sledujeme, zda je rodina funkční či nikoli a jaká je ekonomická situace rodiny. Podstatné je, že chudoba v rodině nebo velmi nízké vzdělání rodičů automaticky neznamená, že je žák sociálně znevýhodněn. Někdy žáci v takových podmínkách žijí, a přesto je neřadíme do skupiny sociálně znevýhodněných. Dle zákona č. 561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním a vyšším odborném a jiném vzdělávání rozlišujeme dvě různá opatření. Obě pomáhají zmírnit pozici problémových žáků ve vzdělávání s ohledem na sociální znevýhodnění. Prvním opatřením je povinnost předškolních dětí navštěvovat mateřskou školu a druhým opatřením je zakládání předškolních tříd v sociálně vyloučených lokalitách.⁴⁵

Průcha uvádí, že jsou důležité různé strategie pro vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním. Jde například o přípravné třídy, asistenty romského původu, komunikace mezi rodinami, školou a dalšími organizacemi, důležitá je i motivace nebo

⁴⁴ SLOWIK, J. *Speciální pedagogika. 2.*, aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016, s. 145. ISBN 978-80-271-0095-8.

⁴⁵ STANĚK, Martin. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 135. ISBN 978-80-88466-04-8.

podpora v sociálních oblastech.⁴⁶ Staněk zdůrazňuje a popisuje, jak s takovým žákem pracovat. Mezi metody patří motivace ke studiu, která je nezbytnou součástí výuky, celková spolupráce v rámci celé školní třídy, prevence neúspěchu, rozvíjení silné stránky žáka, komunikace s ostatními pedagogy ve škole nebo rozvoj volnočasových aktivit.⁴⁷

Náplň práce asistenta pedagoga se zaměřením na žáky se sociálním znevýhodněním se profiluje v několika faktorech. Záleží zejména na potřebách daného žáka. Klíčové jsou následující tři hlavní činnosti. V první řadě jde o podporu pedagogů a žáků během výuky i mimo ni, dále poskytování doučování mimo školu, pomoc žákovi s přípravou na výuku a spolupráce mezi školou, zákonnými zástupci a ostatními organizacemi. Poměr mezi výše uvedenými činnostmi může být diferenciální v závislosti na individuálních potřebách žáka. V některých školách může mít asistent zaměření zejména na podporu pedagoga ve výuce, jinde může být zaměřen na přípravu žáků na výuku nebo na komunikaci mezi školou a zákonnými zástupci. Ve všech případech je důležité, aby komunikoval mimo jiné s dalšími institucemi. Pokud asistentovi zbývá čas, může se věnovat i volnočasovým aktivitám těchto žáků, protože právě u této skupiny bývá trávení takových aktivit většinou rizikové, například kvůli vyloučeným lokalitám.⁴⁸

Mnohdy bývá spolupráce mezi asistentem pedagoga a učitelem obtížná. Učitel může nabýt pocit, že v rámci starosti o znevýhodněné děti asistent odvede veškerou práci za něj. Ve většině případů už tomu tak ale dnes není. Podstatné je rozdělit si činnosti dle svého zaměření a kompetencí. Ideální je stav, když asistent figuruje pouze v jedné nebo dvou konkrétních třídách. Hlavní zodpovědnost zůstává ale vždy pouze na učiteli.⁴⁹

Spolupráce s rodinami žáků je také velmi důležitá součást práce AP, při zaměření na sociálně znevýhodněné žáky je tato spolupráce klíčová. Bohužel se stává, že zákonní zástupci nespolupracují. Cílem této komunikace je zajištění pravidelné školní docházky, porozumění domácímu prostředí, ve kterém žák žije, neustálá komunikace s rodinami

⁴⁶ PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika. 2.*, přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002, s. 461-463. ISBN 80-7178-631-4.

⁴⁷ STANĚK, Martin. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022, s. 138-139. ISBN 978-80-88466-04-8.

⁴⁸ NĚMEC, Z. a kol. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014, s. 48. ISBN 978-80-903631-9-9.

⁴⁹ NĚMEC, Z. a kol. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014, s. 49. ISBN 978-80-903631-9-9.

žáků a zajištění zpětné vazby. Povinná školní docházka je pro znevýhodněného žáka klíčová. Někdy je ale velmi těžké přesvědčit zákonné zástupce, že je to pro žáka povinnost. Rodiče žáků z vyloučených lokalit většinou vnímají vzdělání jako nepodstatné. O to důležitější je role asistenta.⁵⁰

Role AP je užitečná i pro budování důvěry mezi AP a zákonnými zástupci žáka. Důvěra se získává postupně, a proto je důležité, aby asistent využil každé malé příležitosti a komunikoval s rodinami co nejvíce. Je obecně známé, že pokud se vzájemná důvěra dostatečně prohloubí, rodiče se pak sami obracují na asistenta s prosbami o pomoc.⁵¹

Volnočasové aktivity jsou také velmi prospěšné u žáků se sociálním znevýhodněním, hlavně kvůli prostředí, ve kterém se tyto žáci často nacházejí. Jde tedy o další z důležitých úkolů práce AP. Většinou se realizují jako odpolední kroužky, které pomáhají dětem snížit rizikové chování. Protože rodiče těchto žáků nemají finanční prostředky na zájmové kroužky dětí, je toto většinou jediná možnost, jak žáka s volnočasovými aktivitami seznámit. Tito žáci si oproti jiným často uvědomují své znevýhodnění. Může to vést ke stresovým situacím, které se později mohou projevit v rizikovém chování. V zájmovém kroužku ovšem žádné stresové situace nejsou, a tak tyto děti často dokáží projevit svůj potenciál naplno. Díky tomu se může AP stát blízkým člověkem žáka se sociálním znevýhodněním.⁵²

Čas od času je nutná spolupráce mezi školou a různými institucemi. Ve třídě, kde je několik sociálně znevýhodněných žáků, je tato spolupráce vyžadována častěji. Tuto spolupráci vykonává AP a jedná se většinou o školská poradenská zařízení a neziskové organizace, které se zabývají prací s rodinami. Doprovázení rodičů do poradny je jednou z nejběžnějších věcí, protože rodiče většinou odmítají sami do poradny docházet. Může to být z důvodu špatné časové orientace nebo ze strachu z nového prostředí. Někdy může být AP oporou dítěti při samotném vyšetření. Dále se může jednat o spolupráci se sociálními pracovníky. Tato spolupráce je přínosná pro obě zmíněné strany. AP může se sociální pracovníky vyřešit problémy spojené s pobytem žáka a sociální pracovníci se

⁵⁰ NĚMEC, Z. a kol. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014, s. 63. ISBN 978-80-903631-9-9.

⁵¹ NĚMEC, Z. a kol. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014, s. 71. ISBN 978-80-903631-9-9.

⁵² NĚMEC, Z. a kol. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014, s. 72-73. ISBN 978-80-903631-9-9.

dozví, jaká je jeho školní klasifikace a jeho chování. V poslední řadě spolupracuje AP s neziskovými organizacemi, neboť zajišťují rodině pomoc při hledání zaměstnání, bydlení nebo jim mohou poskytnout nezbytnou materiální podporu.⁵³

3.3 ŽÁK S PORUCHOU AUTISTICKÉHO SPEKTRA

V této kapitole se zaměříme na konkrétní poruchu autistického spektra, a to na Aspergerův syndrom, a to z důvodu, že se tato porucha pojí s vyšším intelektem. U ostatních se častěji objevuje mentální retardace. Velmi nadprůměrný intelekt má ale i tzv. vysoce funkční autismus. Tyto diagnózy mají mnoho společného. Žák, který má AS, vnímá sociální vztahy úplně jinak než jeho vrstevníci. Stejně jako žákovi s AS připadají spolužáci zvláštní, přijde zvláštní také on jim. Cílem není AS vyléčit, protože to nelze, ale tomuto jedinci porozumět. Žák s AS vnímá svět velmi složitě, je tedy žádoucí mu pomoci, aby se dokázal lépe orientovat. Porucha autistického spektra je vrozená a jde o narušenou komunikační schopnost, špatnou sociální interakci a narušenou představivost. V minulosti se tvrdilo, že hlavní příčinou je trauma, případně deficit lásky ze strany matky. Výzkumy ale prokázaly, že jde o vývojovou poruchu.⁵⁴

Je velmi důležité, aby učitelé zvládli problém u dítěte odhalit, zejména u takového, u kterého nebyla diagnostika provedena. Každý pedagog by se měl v této problematice velice dobře orientovat, protože je skoro jisté, že se za svou praxi s žákem s PAS setká. Žák se projevuje například tím, že se vyhýbá kontaktu se spolužáky, nechápe, jak se chovat slušně ve společnosti, je neempatický, nerozumí metaforám a jeho tón hlasu je neobvyklý. Při verbální komunikaci je velmi důsledný a těžko se přizpůsobuje novému prostředí. Má výbornou paměť, ale postrádá představivost. Jeho pohyby jsou zvláštní a na zvuky reaguje někdy nepřiměřeně. Citlivost na teplotu a bolest je velmi nízká. Pokud u žáka pozorujeme některé z těchto příznaků, nemusí to ještě znamenat, že se jedná o poruchu autistického spektra, to určí spolehlivě až odborné vyšetření. Pro toto vyšetření

⁵³ NĚMEC, Z. a kol. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014, s. 77-79. ISBN 978-80-903631-9-9.

⁵⁴ VOSMIK, M. a L. BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2010, s. 12-13. ISBN 978-80-7367-687-2.

jsou důležité informace jak od rodičů, pedagogů, tak od pediatrů. Psychologovi může pomoci návštěva ve škole pro lepší pochopení dítěte. Česká republika se během posledních let naučila pomáhat handicapovaným lidem. Integrace těchto žáků ve škole je na dobré úrovni a k pokroku došlo i u zrakově a sluchově postižených. Bohužel, co se týká PAS, pokrok zatím příliš nevidíme. Problém je, že u ostatních poruch a postižení jsou lidem srozumitelné jejich handicapy, kdežto u PAS stále tápeme. Jejich chování pro nás nemusí zjevně vybočovat z normálu a často je společnost vnímá jako „divné“.⁵⁵

Jak již bylo zmíněno výše, je klíčové, aby byl učitel zkušený a o problematice dobře informovaný. Tento problém mohou vyřešit školení pro pedagogy od odborníka, který se zabývá PAS či individuální vzdělávací plán, který sestaví obvykle pedagog ve spolupráci se speciálním pedagogem. Velmi důležitá je i spolupráce mezi pedagogem a zákonnými zástupci žáka.⁵⁶

3.3.1 INDIVIDUÁLNÍ VZDĚLÁVACÍ PLÁN U ŽÁKŮ S PAS

„Individuální vzdělávací plán je jedním z nejdůležitějších mechanismů poskytování individuální podpory žákům se speciálními vzdělávacími potřebami (případně žákům mimořádně nadaným).“⁵⁷

Mezi podmínky pro vzdělávání žáků s AS patří, že žák musí mít přehled o prostředí, ve kterém se pohybuje. Asistent pedagoga by mu měl pomoci definovat místo a čas a pokud to půjde, zajistit, aby se nekonaly časté nebo nejlépe žádné změny. Žák by měl mít možnost se svobodně kdykoli vyjádřit a měl by být veden k co možná nejvyšší míře samostatnosti. IVP musí spočívat v rozdílném přístupu a musí být vypracován

⁵⁵ VOSMIK, M. a L. BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2010, s. 15-17. ISBN 978-80-7367-687-2.

⁵⁶ VOSMIK, M. a L. BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2010, s. 74. ISBN 978-80-7367-687-2.

⁵⁷ FISCHER, S., ŠKODA, J., Z. SVOBODA a L. ZILCHER. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014, s. 49. ISBN 978-80-7387-792-7.

v souladu s výsledky psychologického vyšetření. Pedagog se obvykle podílí na tvorbě IVP a je v úzkém kontaktu s odborníky a zákonnými zástupci žáka.⁵⁸

Tento dokument lze během studia různě upravovat a doplňovat, aby vyhovoval co možná nejvíce konkrétnímu žákovi s PAS. Pro úspěšnou intervenci je podstatné i jeho průběžné vyhodnocování. IVP je platné dle doby, jakou určí školské poradenské zařízení. Většinou se tvoří na jeden školní rok. Porucha autistického spektra způsobuje, že je žák v nějakých předmětech úspěšnější a v nějakých méně. Pro sestavení IVP je toto důležité vymezit a také těmto dětem poskytnout takové pomůcky a postupy, které jim umožní úspěšnou edukaci.⁵⁹

Neexistuje jednotný vzor, jak by měl IVP u žáka s PAS vypadat. Je vždy důležitá individualita konkrétního žáka a také to, jak spolupracují pedagogové, lékaři a speciální pedagogové napříč obory. Největším problémem je, že učitelský sbor často nesouhlasí s integrací, proto je vhodné pořádat školení nebo semináře pro výše zúčastněné. V dnešní době ovšem školy většinou spolupracují se SPC, dříve tomu tak nebylo. U jednotlivých kritérií uvádíme míru podpory (0 – žádná, 1 – částečná a 2 – soustavná). Dále je zde konkrétně vymezená náplň práce AP a u každého konkrétního žáka kompenzační pomůcky, které může využívat. Mimo jiné je ke kritériím přidán komentář, který konkretizuje problémy žáka a navrhuje řešení.⁶⁰

AP je velmi důležitým faktorem pro úspěšnou integraci žáka s PAS do nového prostředí. Hlavní důraz je kladen na samostatnost žáka s PAS. Toto je důvod, proč by se úloha AP měla postupem času snižovat. Jak dlouho bude žák AP potřebovat určují kvalifikovaní odborníci.⁶¹

Spolupráce mezi rodiči a asistenty pedagoga, které mají na starost žáka s PAS, je velmi důležitá. Je velmi podstatné, aby školou pověřená osoba nastavila AP jasná pravidla pro spolupráci s rodiči. AP v žádném případě nesmí řešit s rodiči věci, které mu

⁵⁸ VOSMIK, M. a L. BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2010, s. 76-76. ISBN 978-80-7367-687-2.

⁵⁹ ČADILOVÁ, V. a Z. ŽAMPACHOVÁ. *Tvorba individuálních vzdělávacích plánů: pro žáky s poruchou autistického spektra*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Pasparta, 2021, s. 15-16. ISBN 978-80-88290-68-1.

⁶⁰ VOSMIK, M. a L. BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2010, s. 76-78. ISBN 978-80-7367-687-2.

⁶¹ VOSMIK, M. a L. BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2010, s. 99. ISBN 978-80-7367-687-2.

nedovolují jeho kompetence. Vzhledem k tomu, že je AP u tohoto žáka každý den ve třídě, rozumí jeho problémům a potřebám. Kontaktovat rodiče by měl AP empaticky a měl by jim sdělovat jen důležité věci, které poslouží k řešení problému. Pokud nastanou problémy ve škole, je důležité řešit je ihned, protože řešení problému s delším časovým odstupem nemá u dítěte s PAS žádný výchovný efekt.⁶²

⁶² ČADILOVÁ, V., a Z. ŽAMPACHOVÁ. *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra*. Praha: Pasparta, 2021, s. 23. ISBN 978-80-88290-97-1.

PRAKTICKÁ ČÁST

4 CÍLE

4.1 HLAVNÍ CÍL

Hlavním cílem praktické části je zjistit, jaká je spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem na ZŠ Hostivice.

4.2 VEDLEJŠÍ CÍLE

Mezi vedlejší cíle patří zjistit, v čem je asistent pedagoga přínosem pro školní třídu, jaká je jeho reálná náplň práce a jakým je přínosem pro žáka se SVP, a to vše z pohledu pedagoga, asistenta samotného a rodičů žáků se SVP.

4.3 VÝZKUMNÉ OTÁZKY

1. Jak vzájemně spolupracují pedagogové a asistenti na ZŠ Hostivice?
2. Jaká je úloha práce asistentů pedagoga na ZŠ Hostivice?
3. Jaká je spolupráce mezi žákem se SVP a AP na ZŠ Hostivice?
4. Je AP na ZŠ Hostivice přínosem pro školní třídy?
5. Jsou nějaké negativní zkušenosti při vzájemné spolupráci na ZŠ Hostivice?
6. Jaké jsou změny chování a školních výsledků u dítěte se SVP poté, co začal spolupracovat s AP na ZŠ Hostivice?

5 POUŽITÉ METODY VÝZKUMU

Pro tento výzkum byl zvolen polostrukturovaný rozhovor. Vzhledem k tomu, že se výzkum provádí na jednom konkrétním místě, je kvalitativní metoda více vyhovující.

5.1 CHARAKTERISTIKA VÝZKUMNÉHO SOUBORU

Výzkumný soubor tvoří šest pedagogů ze Základní školy Hostivice, tři asistenti pedagoga z téže školy a tři zákonní zástupci žáků se SVP. Pedagogové a asistenti byli vybráni jak z prvního, tak druhého stupně základní školy. Každý pedagog, který rozhovor absolvuje, má ve třídě minimálně jednoho žáka se SVP. Tři pedagogové jsou třídními učiteli na 1. stupni a mají žáka v kmenové třídě. Dva pedagogové jsou učiteli na 2. stupni a s asistenty se často setkávají během výuky. Jeden se setkává s asistenty během výuky a má navíc svého asistenta ve své kmenové třídě. Asistenti jsou ve své kmenové třídě a každý má na starosti jednoho žáka se SVP. Nejčastěji jde o žáky s poruchou pozornosti a hyperaktivitou, žáky se sociálním znevýhodněním a žáky s PAS. Dále je rozhovor veden se třemi rodiči žáků, jejichž děti mají výše zmíněné poruchy. Rozhovory probíhaly v zaměstnání ve sborovně při klidné atmosféře. Na otázky všichni respondenti odpovídali se zájmem a nadšením, s polostrukturovaným rozhovorem souhlasili.

5.2 POLOSTRUKTUROVANÝ ROZHOVOR

5.2.1 ASISTENTI PEDAGOGA

Asistenti byli pro výzkum vybráni tři. Dva působí na prvním stupni a jeden na druhém. Všichni mají na starosti žáky se SVP. Jde o žáky s poruchou pozornosti a hyperaktivitou, žáky s PAS a žáky sociálně znevýhodněné.

Respondentka č. 1

Mladá paní je asistentkou na Základní škole Hostivice již šestým rokem. Má na starost desetiletého žáka s poruchami pozornosti a hyperaktivitou. Jeho aktuální intelektový výkon se pohybuje v pásmu nižšího průměru a projevuje se u něj velmi nízká koncentrace pozornosti, nižší odolnost vůči psychické zátěži, slabá pracovní paměť a složitá rodinná situace. Chlapec je ve střídavé péči.

Otázka č. 1 Jakým způsobem spolupracuje AP s pedagogem?

Dle respondentky poskytuje AP podporu pedagogovi při vyučování i mimo něj, podporuje přípravu žáka se speciálními vzdělávacími potřebami na výuku, ale pomáhá také ostatním slabším žákům. Účelem asistentovy podpory v oblasti výuky je získání více času pro pedagoga na vlastní individuální práci s ostatními žáky. Celková spolupráce je na výborné úrovni.

Otázka č. 2 Jaká je dle Vás úloha práce asistenta pedagoga?

Respondentka uvádí, že je práce důležitá hlavně při pomoci žákům přizpůsobit se školnímu prostředí, dále při pomoci nejen u výuky samotné, ale i při přípravě na ni a také je důležité být součástí doprovodu na školních akcích.

Otázka č. 3 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s pedagogy?

Negativní zkušenosti při spolupráci s pedagogem respondentka nemá. Uvádí, že je důležité vycházet si oboustranně maximálně vstřícně. Důsledná spolupráce je významná pro klima třídy a pro žáky samotné.

Otázka č. 4 Jaká je spolupráce mezi žákem a asistentem pedagoga?

Respondentka pomáhá žákovi při výuce i při přípravě na ni, pomáhá s komunikací se žáky, s rodiči a komunitou, ze které žák pochází. Snaží se, aby žák s ADHD a hyperaktivitou zvládal situace ve třídě co nejlépe. Pokud žák nevydrží být v klidu, jde s ním na chodbu, kde se žák projde a uklidní. Dále pomáhá při akcích mimo školu, jako

je škola v přírodě, plavání a další volnočasové aktivity. Respondentka si během let vytvořila k žákovi velmi kladný vztah.

Otázka č. 5 V čem vidí AP vlastní přínos pro školní třídu?

Asistentka pedagoga představuje neocenitelnou pomoc jak pro žáka se SVP, tak pro pedagoga samotného. Žákovi pomáhá lépe zvládat učivo a chování, může se tak všestranně rozvíjet a lépe se začlenit do kolektivu. Klíčová je také souhra mezi pedagogem a AP.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala?

Respondentka doposud asistovala u žáků z různých sociálních vrstev a konstatuje, že je nejdůležitější spolupráce s rodinou žáka. Žák se tak ve svém vývoji může posouvat výše. Je velmi užitečné, když se s žákem doma rodiče připravují. Bohužel tomu tak ale většinou není. Rodiče předají žáka do třídy a očekávají, že ve škole vše vypracuje. Většina žáků potřebuje také domácí přípravu.

Respondentka č. 2

Starší paní je asistentkou, která pracuje na ZŠ Hostivice zatím krátce (necelý rok). Má na starost osmiletého žáka s PAS, konkrétně Aspergerovým syndromem. Asistuje na prvním stupni základní školy ve třetí třídě.

Otázka č. 1 Jakým způsobem spolupracuje AP s pedagogem?

Dle respondentky se s pedagogem domlouvají na přístupu k asistovanému dítěti. Hodnotí jeho aktuální stav a podle toho určují zvolený způsob přístupu, zda dítě zapojit do výuky a jakým způsobem, nebo jestli jej v určitý moment nechat odpočívat, pokud je aktivita ve třídě již příliš náročná na zvládnání a dítě je již unavené nebo přesycené.

Otázka č. 2 Jaká je dle Vás úloha práce asistenta pedagoga?

Respondentka asistuje u žáka s PAS. Žák často ztrácí pozornost a „odplouvá“ do svého vnitřního světa. Je nezbytné ho k zadané práci vracet a motivovat. Zároveň usnadňuje nebo napomáhá komunikaci dítěte v kolektivu a ve vztahu ke spolužákům.

Otázka č. 3 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při práci s pedagogy?

Negativní zkušenost zatím nemá. S pedagogem ve třídě se respondentce spolupracuje velmi dobře. Děti jsou pak spokojenější a je to na nich znát. Dobrá atmosféra je tedy ve třídě velmi důležitou součástí. Děti jsou vnímavé a poznají, když je něco špatně. Proto se pedagogičtí pracovníci snaží vycházet si maximálně vstříc a na všem se předem domlouvat.

Otázka č. 4 Jaká je spolupráce mezi žákem a AP?

Spolupráce mezi asistentem a žákem je velmi dobrá. Vyžaduje od asistenta „naladění“ na dítě a vnitřní pohled na něj. Nejdůležitější je reagovat a respektovat aktuální nastavení dítěte, které je velmi citlivé, a tak je klíčové chovat se k němu empaticky.

Otázka č. 5 V čem vidí AP vlastní přínos pro školní třídu?

Ve třídě asistent usnadňuje práci pedagoga. Děti se mohou na asistenta obracet v případech, kdy si v situaci neví rady nebo potřebují nějak pomoci. Zároveň asistent pomáhá dítěti s PAS smysluplně se zapojit do aktivit třídy.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala?

Dle respondentky je velmi důležitá součinnost asistenta a rodiny, ze které dítě pochází a sladění přístupu a vytyčení cílů, kterých lze dosáhnout. Pokud to nefunguje, je to velmi problematické, a to hlavně z důvodu připravenosti žáka na výuku. Když žák odmítá ve škole pracovat, měl by si zadané úkoly vypracovávat doma, pokud ale rodiče nespolupracují, žák nepracuje ani ve škole ani doma, a to je velký problém.

Respondentka č. 3

Slečna je asistentkou na ZŠ Hostivice již čtvrtým rokem. Pracuje u dvanáctiletého žáka se sociálním znevýhodněním (špatná finanční situace) v 6. třídě.

Otázka č. 1 Jakým způsobem spolupracuje AP s pedagogem?

Respondentka uvádí, že AP pracuje na základě pokynů pedagoga (na základě doporučení z poradny). Práce AP je různorodá, někteří žáci potřebují pomoci s pochopením výuky, někteří mají potíže s chováním. Vždy je důležité, aby se AP a pedagog dohodli, jakým způsobem má AP ve třídě působit ve prospěch pedagoga a žáků.

Otázka č. 2 Jaká je dle Vás úloha práce asistenta pedagoga?

Dle respondentky je úlohou pomoci pedagogovi, aby ve třídě panovalo klidné prostředí pro vzdělávání a rozvoj žáků a pomoci žákům, kteří mají potíže s pochopením probírané látky.

Otázka č. 3 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při práci s pedagogy?

Drobné – domnívá se, že někteří pedagogové se ještě stále nesmířili s přítomností AP ve třídě a berou ho jako svou kontrolu. Většinu času asistenta posílají do jiné třídy, aby pracoval se žákem se SVP individuálně nebo asistentovi sdělí, že ho na výuku nepotřebují, aby si šel dělat své přípravy. V tomto ohledu by měla nastat změna, ale moc takových pedagogů našťěstí už není.

Otázka č. 4 Jaká je spolupráce mezi žákem a AP?

Respondentka uvádí, že mezi žákem a AP panuje důvěra – dítě by nemělo brát AP jako dalšího pedagoga (který může i negativně hodnotit), ale jako člověka, který se mu snaží pomoci a hledá s ním cestu k naleznutí správného řešení – ať se již jedná o probíranou látku nebo sociální situace. Spolupráce mezi respondentkou a žákem je bezproblémová.

Otázka č. 5 V čem vidí AP vlastní přínos pro školní třídu?

Mimo jiné funguje jako opora pro nejisté děti, které potřebují před testem dodat sebevědomí, o přestávkách se snaží AP být co nejvíce přítomen v bezprostřední blízkosti třídy (na chodbě za dveřmi) – může tím být lépe nápomocen dětem při řešení sociálních situací, které během přestávky nastanou. Usnadňuje pedagogovi výuku.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivitu práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala?

Respondentka měla zatím vždy velké štěstí na pedagogy, kteří AP vnímají jako pomoc pro sebe i pro třídní kolektiv. Toto je dle respondentky zásadní pro efektivitu práce. Řídí se pokyny pedagoga a pokud např. nesouhlasí s určitým řešením situace, které pedagog zvolil, sdělí mu to (diskrétně) a ví, že o návrhu bude jednat. Jako vždy je důležitá komunikace.

5.2.2 RODIČE ŽÁKŮ SE SVP

Výzkum dále probíhal u tří rodičů, kteří mají děti se SVP. Konkrétně jde o ADHD s hyperaktivitou, dítě se sociálním znevýhodněním a dítě s poruchou autistického spektra.

Rodič č. 1

Pán je zákonným zástupcem desetiletého žáka se SVP, konkrétně u žáka s ADHD s poruchou hyperaktivity a depresí v mladším školním věku. Školní výkony jsou ovlivněny také dysortografickými obtížemi, které se promítají do písemného projevu. Aktuální intelektový výkon je v rámci průměru. Žák navštěvuje 5. třídu.

Otázka č. 1 Jaká je dle Vašeho názoru úloha práce AP?

Dle rodiče pomáhá žákovi s učením a chováním, může ho usměrnit. Žák je díky své poruše (ADHD s hyperaktivitou) velmi hlučný a asistent jej dokáže uklidnit tím, že vezme dítě na chodbu nebo do místnosti, kde mohou pracovat individuálně. Zde mu pomáhá psát různá písmena. Využívají všelijaké pomůcky, jako jsou například písmenka z látky nebo drátků.

Otázka č. 2 V čem vidíte přínos AP pro žáka se SVP?

AP se dítěti věnuje, mluví s ním, chrání ho, je jeho opora. Sedí vedle něj a se vším mu pomáhá. Poskytuje mu klid. Syn má strach z některých učitelů a z toho, jak na něj působí. Asistent ho uklidňuje už jen svou přítomností. Rodiče vyžadují, aby byl AP přítomen na výuce takového učitele.

Otázka č. 3 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Rodič se domnívá, že velmi negativní je střídání asistentů. Než si dítě zvykne na jednoho asistenta, je mu přidělen jiný. AP na dítě tlačí a nutí ho dělat víc, než je schopné zvládnout nebo si ho naopak vůbec nevšímá a dělá si svoji činnost (čte si, je na mobilu) nebo u něj vůbec nesedí.

Otázka č. 4 Jaké vnímáte změny prospěchu u Vašeho dítěte po zavedení spolupráce s AP?

Rodič uvádí, že u dobrého AP je dítě klidnější a má lepší prospěch, naproti tomu u laxního je znatelné zhoršení prospěchu a nechuť dítěte cokoli dělat. Rodič má zkušenost s více asistenty.

Otázka č. 5 Jaké vnímáte změny v chování u Vašeho dítěte po zavedení spolupráce s AP?

Zkušený AP pomáhá dítěti a jeho práce je na výkonu žáka poznat. Chování se viditelně zlepšuje, zejména v oblasti hyperaktivity. Doma je syn také klidnější, a dokonce chce sám vypracovávat domácí úkoly. Vydrží u nich sedět déle, než tomu bývalo dříve.

Otázka č. 6 Napadá Vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce AP, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

Rodič zmiňuje, že by bylo lepší, kdyby asistenti pedagoga prošli nějakým pohovorem, který by určil, zda se na práci AP hodí. Ne každý AP má kladný přístup k dětem, a ne každý chce tuto práci vykonávat. Někdo to dělá jen proto, aby měl se svými dětmi stejně prázdniny, ale práce ho vlastně vůbec nebaví. K tomu by určitě docházet nemělo, protože právě děti na to následně doplácí.

Rodič č. 2

Paní je zákonným zástupcem u devítiletého žáka se SVP ve 4. třídě. Jde o žáka se sociálním znevýhodněním z důvodu špatné finanční situace a komunity, ve které se žák

nachází. Žák má výukové obtíže projevující se ve čtení a psaní, oslabené rozumové schopnosti a velmi složitou rodinnou situaci.

Otázka č. 1 Jaká je dle Vašeho názoru úloha práce AP?

Dle názoru rodiče je hlavní prací asistenta pedagoga pomáhat ve třídě dětem se speciálními vzdělávacími potřebami zvládat školní povinnosti. Takovým dětem je nezbytné pomoci při přípravě na výuku.

Otázka č. 2 V čem vidíte přínos AP pro žáka se SVP?

Hlavním přínosem je, že je rodič pravidelně informován o svém dítěti, jaké má domácí úkoly, co si má případně dodělat doma, na čem konkrétně má pracovat apod. S tímto stavem je rodič velmi spokojený. Je důležité mít informace o tom, jak žák pracuje, co mu jde a co je naopak nutné zlepšit.

Otázka č. 3 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Rodič uvádí, že bohužel ano. Celý rok rodiče měli asistentku, která je bohužel neinformovala o ničem, nevěděli tedy, jak a v čem spočívala podpora jejich synovi. I přesto, že asistenta několikrát kontaktovali, bohužel se setkali s neúspěchem. Nakonec došlo k výměně AP a rodiče jsou nyní velmi spokojeni.

Otázka č. 4 Jaké vnímáte změny prospěchu u Vašeho dítěte po zavedení spolupráce s AP?

Nyní už je rodič vnímá kladně. Její syn má všechny zápisky (když nestíhá, tak mu je AP nakopíruje). Asistent mu zapisuje všechny úkoly do úkolníčku, tím pádem se zredukoval počet poznámek.

Otázka č. 5 Jaké vnímáte změny v chování u Vašeho dítěte po zavedení spolupráce s AP?

Syn je klidnější, méně vyrušuje, protože je pořád zaměstnán. Dříve dostával často poznámky, že neustále vyrušuje v hodinách matematiky a českého jazyka. Nyní se situace velmi uklidnila, a to díky práci asistenta.

Otázka č. 6 Napadá Vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce AP, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

V současné době jsou rodiče s prací AP nadmíru spokojeni. Nemají, co by dodali. Spolupráce funguje na výbornou, rodič je spokojenější a dítě klidnější a méně vystresované. Nemusí se stresovat tím, že neví, co se děje. Dokonce chodí do školy rád a našel si i nové kamarády.

Rodič č. 3

Pán je zákonným zástupcem u třináctiletého žáka se SVP v 7. třídě. Jedná se o žáka s poruchou autistického spektra, konkrétně je mu diagnostikován vysoce funkční autismus. Žák má poruchy v oblasti komunikace a má narušenou schopnost představitivosti.

Otázka č. 1 Jaká je dle Vašeho názoru úloha práce AP?

Rodič uvádí, že hlavní pracovní náplní AP je podporovat žáky, kteří to potřebují a také pomáhat učitelům.

Otázka č. 2 V čem vidíte přínos AP pro žáka se SVP?

V přítomnosti AP ve třídě, konkrétně při jeho synovi. Spatřuje přínos v tom, že jeho syn má v pořádku zápisy, více se soustředí na výuku a ví, že něco během vyučování dělá, protože na něj někdo dohlíží.

Otázka č. 3 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Rodič nemá žádné negativní zkušenosti. S asistentem je rodič velmi spokojen, protože u dítěte vidí pozitivní výsledky a celkové zlepšení.

Otázka č. 4 Jaké vnímáte změny prospěchu u Vašeho dítěte po zavedení spolupráce s AP?

Co se týče prospěchu, mírně se zlepšil. AP „dohlíží“ také na to, aby mu byl poskytnutý delší čas na vypracování písemky. Zaznamenává domácí úkoly, které dítě doma vždy poctivě vypracuje.

Otázka č. 5 Jaké vnímáte změny v chování u Vašeho dítěte po zavedení spolupráce s AP?

Je v menším stresu a do školy jde bez problémů. Předtím se bál chodit do školy, protože nic samostatně nezvládal. Dokonce začal lépe komunikovat ve třídě se svými spolužáky.

Otázka č. 6 Napadá Vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce AP, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

Rodič uvádí, že je AP hodně efektivní, když spolupracuje s rodiči a informuje je o všem důležitém. Zákonní zástupci by měli vědět, co se ve škole děje, jak se jejich dítě chová během výuky i mimo ni, zda se zlepšuje nebo naopak zhoršuje, a to jak v chování, tak v prospěchu. Komunikace je zásadní.

5.2.3 PEDAGOGOVÉ

Pedagogů bylo pro výzkum zvoleno šest. Každý z nich má zkušenost s přítomností AP ve třídě. Tři z nich ho mají ve své kmenové třídě, dva se s nimi setkávají na druhém stupni během výuky a jeden má AP ve své třídě a setkává se i s jinými během své výuky.

Pedagog č. 1

Pedagog je třídním učitelem ve 4. třídě. Ve své třídě má AP již druhým rokem.

Otázka č. 1 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro školní třídu?

Pedagog vidí jako přínos AP pomoc nejen pro dítě se SVP, ale i pro další žáky a celou třídu, protože se rozdělí pozornost mezi žáky s podporou a ty ostatní. Každý tak může pracovat na zadaném úkolu dle individuálního tempa dítěte. Žáci se SVP potřebují na vypracování více času a správné nasměrování.

Otázka č. 2 Jakým způsobem spolupracuje asistent pedagoga s pedagogem?

Dle pedagoga se domluví na společném koordinovaném postupu. Asistent poskytuje podporu žákům se SVP nebo naopak pedagog může vysvětlovat učivo žákům se SVP, zatímco asistent dohlíží na třídu.

Otázka č. 3 Jaká je dle vašeho názoru úloha práce asistenta pedagoga?

Hlavní pracovní náplní asistenta pedagoga je podpora jiného pedagogického pracovníka při vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na základě doporučení z pedagogicko-psychologické poradny.

Otázka č. 4 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?

Uvádí, že přínosem je pomoc nejen vůči žákům samotným, ale AP může vykonávat další činnosti dle potřeby. Sem patří například komunikace se zákonnými zástupci žáků, pomoc učiteli při výrobě materiálů do výuky, pomoc s organizací práce ve třídě a další.

Otázka č. 5 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Pedagog nemá žádné negativní zkušenosti. Celé dva roky pracuje bez problémů, a to hlavně díky velmi dobré vzájemné komunikaci, která je v tomto případě klíčová.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

Pedagoga nenapadá nic důležitého k problematice této práce.

Pedagog č. 2

Pedagog je třídním učitelem v 5. třídě, ve své kmenové třídě má AP již 3. rokem.

Otázka č. 1 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro školní třídu?

Poskytuje pomoc žákovi nebo žákům se SVP a tím uvolní ruce pedagogovi. Pedagog má tak čas věnovat se ostatním žákům ve třídě. Zadá úkoly, které mají během výuky vypracovat a AP se po celou hodinu těmto žákům věnuje.

Otázka č. 2 Jakým způsobem spolupracuje asistent pedagoga s pedagogem?

Dle pedagoga je ideální, když se spolu domluví na přístupu k žákům se SVP i k ostatním žákům ve třídě. Při zadané práci může např. pedagog vysvětlovat učivo žákovi se SVP a AP pomáhá slabším žákům, kteří to v danou chvíli potřebují.

Otázka č. 3 Jaká je dle vašeho názoru úloha práce asistenta pedagoga?

AP je přiřazen žákovi se SVP na základě doporučení PPP. Záleží, co konkrétní žák potřebuje a k tomu může pomáhat pedagogovi v dalších činnostech, např. pomoci dalším žákům nebo připravovat materiály k výuce, které pedagog potřebuje (kopírování, třídění apod.).

Otázka č. 4 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?

Postará se o ně a pomáhá jim s učivem a zapisováním látky, doplňováním zadaných úkolů, kontrolou a přípravou pomůcek, udržováním pozornosti atd.

Otázka č. 5 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Někdy asistent převezme příliš velkou iniciativu vůči žákovi se SVP a podlehne jeho emocím. Píše za něj zápisky, zapisuje za něj úkoly a chystá mu pomůcky, čímž ho nevede k samostatnosti, ale spíše mu slouží. Někteří žáci dokáží pomoc AP takto využít.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

AP musí být důsledný, měl by komunikovat s rodiči žáka se SVP. Komunikace je zde velmi klíčová, rodič by měl mít informace o tom, jak žák pracuje a jak se během svého pobytu ve škole chová. AP by měl mít ve třídě autoritu, aby ho všichni žáci

respektovali. Přesto by měl mít s žáky dobrý vztah, takový, aby mu v jeho práci pomáhali. Důležitý je také doprovod na společných akcích mimo školu.

Pedagog č. 3

Pedagog je třídním učitelem také v 5. třídě. AP je v této třídě necelé 2 roky.

Otázka č. 1 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro školní třídu?

Dle pedagoga je na prvním místě pomoc žákovi nebo žákům se SVP. AP se jim věnuje a tím zamezí jejich vyrušování, naopak je zapojí do výuky a vede je při hledání stránek, zápisu nebo při zadání nějaké činnosti v hodině.

Otázka č. 2 Jakým způsobem spolupracuje asistent pedagoga s pedagogem?

Záleží na konkrétním AP a pedagogovi. Někdy se domluví na společném postupu, někdy AP samostatně pečuje o žáky se SPV a zároveň pomáhá i dalším žákům, případně nabídne pedagogovi pomoc při přípravě pomůcek a materiálů. Někdy může být spolupráce naprosto pasivní. Může se stát, že pedagog nedovolí AP žákům pomáhat.

Otázka č. 3 Jaká je dle vašeho názoru úloha práce asistenta pedagoga?

AP je přiřazen žákovi se SVP, aby na něj dohlížel. Záleží, co konkrétní žák potřebuje. Měl by žáka vést k přípravě pomůcek, k větší pozornosti při hodině a při zápisu úkolů, poradit, když žák něčemu nerozumí a vysvětlit mu učivo. Důležité je, aby AP žáka nasměroval, jak má dané úkoly vypracovávat, nikoli aby dělal práci za něj.

Otázka č. 4 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?

AP je pro ně určitá podpora, pomoc. Mohou se na něj obrátit s žádostí o radu, vysvětlení. Je pro žáka i určitá ochrana před výpady agresivních spolužáků, někdy i před konkrétními pedagogy. Stává se, že žák má z nějakého učitele strach. Přítomnost AP mu pomáhá tuto skutečnost překonat.

Otázka č. 5 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Jedná se o situaci, kdy AP je až příliš pečující a dělá za žáka činnosti, které by měl zvládnout sám. Vypracovává za žáka domácí úkoly, výpisky nebo mu diktuje správné odpovědi během písemných prací. Žák by měl být veden k samostatnosti.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

AP by měl mít s žákem přátelský vztah a být v kontaktu s jeho rodiči, také je důležité mít dobrý vztah s pedagogy, pomáhat jim i na mimoškolních akcích nejen dohledem nad žáky, ale i společným kladným působením na třídu, což ve většině případů tak je.

Pedagog č. 4

Učitel na druhém stupni, který má ve třídě během své výuky několik asistentů z různých tříd.

Otázka č. 1 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro školní třídu?

Přínosem by měla být podpora, kterou AP zajišťuje. Práce AP by měla učitelé dovolit zintenzivnit práci nejenom s běžnými žáky, ale také se žáky se SVP. Všeobecně by měla být přítomnost AP ve třídě velkým přínosem.

Otázka č. 2 Jakým způsobem spolupracuje asistent pedagoga s pedagogem?

Pomáhá s náročnějšími aktivitami, věnuje se intenzivněji dětem, které to potřebují. Žákům se SVP, kteří to potřebují, pomáhá primárně AP, zatímco učitel má možnost věnovat se ostatním žákům, pomáhá s tvorbou pracovních listů atd.

Otázka č. 3 Jaká je dle vašeho názoru úloha práce asistenta pedagoga?

Dle pedagoga by měl AP spolupracovat s učitelem, pomáhat dětem se speciálními vzdělávacími potřebami a pomáhat s organizací náročnějších aktivit. Pokud je to dobře ve třídě nastaveno (respektují se s pedagogem, nastaví si hranice, jsou k sobě otevření), tak působení AP prospívá všem.

Otázka č. 4 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?

Hlavním přínosem je podpora učitele při vzdělávání žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, informování rodičů žáka o jeho prospěchu, potřebách, výkonech, aktivitách apod. Také je důležité vyhodnotit spolu s učitelem vhodnost/nevhodnost zvolených učebních postupů.

Otázka č. 5 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Pedagog odpověděl, že ano. Má negativní zkušenost s AP, která nezvládala náplň své práce a děti, které by potřebovaly její pomoc a podporu, se na ni obracet nechtěly. Samozřejmě to změnilo klima celé třídy.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

Je velmi důležité stanovit si na začátku přesná pravidla spolupráce AP s učitelem, nastavit si hranice a otevřeně se ptát, pokud něco není jasné. Spolupráce je v tomto případě velmi důležitou součástí. Bez ní by nebylo možné plnohodnotně fungovat. Dobré také je vzájemně konzultovat chování a prospěch žáků. Pokud nastane ve třídě nějaký problém, je nutné jej řešit společnými silami.

Pedagog č. 5

Učitel je též na druhém stupni a potkává se s asistenty během své výuky.

Otázka č. 1 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro školní třídu?

Přínos AP ve třídě, kde tento pedagog vyučuje, je velmi velký, pokud AP a pedagog kooperují, navzájem se respektují a plní předem stanovené povinnosti. V tomto případě je přínosem, pokud se dítě se SVP cítí bezpečně, komfortně a minimalizují se problémy nejenom ve vzdělávání jako takovém, ale také se posílí sociální zdatnosti daného dítěte.

Otázka č. 2 Jakým způsobem spolupracuje asistent pedagoga s pedagogem?

U spolupráce je nutné si domluvit pravidla. Je lepší, když se udrží přátelská atmosféra, protože to ovlivňuje klima třídy a vůbec celkovou atmosféru ve školním prostředí. Je dobrá oboustranná konzultace, předávání si informací, co funguje, co je potřeba změnit apod.

Otázka č. 3 Jaká je dle vašeho názoru úloha práce asistenta pedagoga?

AP musí být empatičtí, spravedliví, musí mít trpělivost a umět komunikovat s rodiči. Musí umět pracovat pod vedením pedagoga. Úkoly, které mají plnit, se pak stanoví na základě potřeb konkrétních žáků a domluvy s pedagogem.

Otázka č. 4 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?

Asistent by měl aktivním způsobem přispívat k naplňování inkluze. Spolupráce by měla být vždy předem domluvená s pedagogem, musí vycházet z doporučení PPP a SPC a přizpůsobit se konkrétnímu dítěti nebo dětem, pokud je ve třídě více dětí se SVP.

Otázka č. 5 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Pedagog měl štěstí, že s AP, se kterými dosud spolupracoval, nebyl žádný problém. Vždy se na všem bez problémů domluvili a výsledek byl ku prospěchu všech.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

Důležité je, aby AP přicházel na výuku připravený a aby přípravě předcházela společná konzultace s učitelem. Důležité je také práci zhodnotit.

Pedagog č. 6

Zkušený pedagog je třídním učitelem v 7. třídě se svým kmenovým AP. Během výuky má ve třídě příležitostně několik dalších asistentů.

Otázka č. 1 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro školní třídu?

Hlavním přínosem pro pedagoga je pomoc s organizací výuky a aktivní podpora žáků, nejenom těch se SVP, ale všech, kteří v danou chvíli pomoc a podporu potřebují.

Otázka č. 2 Jakým způsobem spolupracuje asistent pedagoga s pedagogem?

Vždy se předem společně domluví, v čem bude podpora AP spočívat. Jde o kopírování materiálů nebo rozdělení žáků na skupiny. Průběh výuky kontrolují oba, s dítětem se SVP pracuje v případě nutnosti AP nebo pedagog individuálně.

Otázka č. 3 Jaká je dle vašeho názoru úloha práce asistenta pedagoga?

Podpora žáků se SVP, příprava materiálů na výuku a dohled nad školní třídou.

Otázka č. 4 V čem vidíte jako pedagog přínos AP pro žáky se speciálními vzdělávacími potřebami?

Díky podpoře AP se děti se SVP lépe začleňují do kolektivu třídy. Tito žáci nemají následně pocit, že mají menší hodnotu než ostatní. Tito žáci si pak mohou lépe najít kamarády a stávají se sebevědomějšími.

Otázka č. 5 Máte ze své praxe nějaké negativní zkušenosti při spolupráci s AP?

Za celou svoji praxi (10 let) se tento pedagog setkal pouze jednou s AP, se kterou si nerozuměl, a to jak odborně, tak lidsky. Spolupráce byla obtížná, bohužel se to odráželo i na klimatu třídy. Naštěstí tato situace trvala pouze půl roku.

Otázka č. 6 Napadá vás něco důležitého, co se váže k problematice efektivity práce asistenta pedagoga, na co jsem se nezeptala? Vaše osobní zkušenosti?

Zde pedagog navázal na výše zmíněné. Je velmi důležité a pro efektivitu práce přímo nezbytné, aby si AP a učitel sedli osobnostně, byli schopni spolu komunikovat na odborné i přátelské úrovni a aby si stanovili přesná pravidla a snažili se je dodržovat. Klíčová je také důvěra a vzájemná tolerance mezi spolupracovníky.

6 VYHODNOCENÍ VÝZKUMNÉHO ŠETŘENÍ

1. Jak vzájemně spolupracují pedagogové a asistenti na ZŠ Hostivice?

Tři asistenti pedagoga na Základní škole Hostivice spolupracují s pedagogy různými způsoby. První asistentka poskytuje pedagogovi podporu, jejímž hlavním účelem je dát mu více času pro práci s ostatními žáky. Spolupráce zde funguje na výborné úrovni. Druhá asistentka uvádí, že se předem domlouvají s pedagogem na přístupu k žákovi se SVP. S touto spoluprací souhlasí tři ze šesti pedagogů na ZŠ Hostivice, kteří uvedli, že je klíčové domluvit se s asistentem na společném postupu a přístupu k žákům se SVP. Pedagog může vysvětlovat učivo žákovi se SVP a AP pomáhá ostatním žákům ve třídě. Pro další pedagogy je zase důležitá při spolupráci oboustranná konzultace, přátelská atmosféra a věnování se primárně dětem se SVP. Třetí asistentka pracuje dle pokynů pedagoga a zdůrazňuje, že je spolupráce mezi AP a pedagogem velmi klíčová a důležitá ve vzdělávání žáků.

Shrnutí: Spolupráce asistentů pedagoga a pedagogů na Základní škole Hostivice je různorodá. Důvodem je rozdílná představa jednotlivých pedagogů o vzájemné součinnosti. Z toho vyplývá, že vzájemná shoda názorů AP a pedagoga na rozdělení úloh ve třídě příznivě ovlivňuje jejich spolupráci a celkové klima.

2. Jaká je úloha práce asistentů pedagoga na ZŠ Hostivice?

Z pohledu pedagoga, asistenta a rodiče odpovídali respondenti diferenciatně, a to z důvodu individuálních potřeb každého žáka. Odpovědi tří rodičů byly poměrně totožné. Všichni se shodli na tom, že by měl AP pomáhat a podporovat žáky ve třídě. Jeden z rodičů dodal, že by měl AP podporovat také učitele a jeden, že žáky se SVP. Oproti tomu u AP se odpovědi od sebe lišily a byly konkrétnější. První asistentka uvádí, že úloha práce AP spočívá v pomoci žákům přizpůsobit se školnímu prostředí, pomoci žákovi při výuce i při přípravě na ni. Druhá asistentka má na starost žáka s PAS, náplň práce je tedy přizpůsobena žákovi. Dle AP je nezbytné neustále žáka k práci vracet a motivovat. Zároveň napomáhá dítěti v oblasti komunikace. Třetí asistentka uvádí, že úlohou práce je pomoci pedagogovi a žákům s pochopením probírané látky. Každá úloha práce AP tedy spočívá v něčem jiném. Oproti tomu pět pedagogů z šesti na tuto otázku odpovědělo

shodně. Dle nich je úlohou práce AP vzdělávání žáků se SVP. Tři z nich se shodli na podpoře pedagoga, například při přípravě materiálů na výuku a dva pedagogové dodali, že je důležitá komunikace s rodinou a spolupráce AP a pedagoga.

Shrnutí: Úloha práce asistenta pedagoga je diferenciatní, a to z důvodu individuality každého žáka. Klíčové je vzdělávání a podpora AP žákům ve třídě, případně pedagogům. Dále úloha práce spočívá v pomoci žákům přizpůsobit se školnímu prostředí a pomoci žákovi při výuce i mimo ni.

3. Jaká je spolupráce mezi AP a žákem se SVP na ZŠ Hostivice?

Všechny oslovené respondentky se shodly, že na Základní škole Hostivice je spolupráce mezi žákem se SVP a AP na dobré úrovni. Důležitá je dle jedné z asistentek důvěra a pochopení, že AP je někdo, kdo se danému žákovi snaží usnadnit studium. Dle druhé respondentky je důležité respektování žáka a dle poslední je velmi klíčová komunikace s žáky, rodiči a komunitou, ze které žák pochází, doprovod na mimoškolní akce a podpora žáka v přípravě na výuku.

Shrnutí: Došlo k celkové shodě všech zúčastněných ve smyslu, že spolupráce AP a žáka se SVP je na dobré úrovni ve všech sledovaných ohledech.

4. Je asistent pedagoga na Základní škole Hostivice přínosem pro školní třídy?

Dle všech tázaných asistentek je AP vítanou podporou pedagoga v rámci výuky a neocenitelnou posilou pro žáky se SVP. S názorem, že je AP přínosem pro žáky se SVP, se ztotožnilo všech šest pedagogů. Polovina pedagogů spatřuje přínos AP i pro ostatní žáky ve třídě. Jeden pedagog dodal, že přínos AP je velký, pokud je spolupráce vzájemná. Dále bylo zmíněno, že hlavním přínosem AP je posila při organizaci výuky a podpora žáků. Jedna ze tří asistentek ještě dodala, že pomáhá žákovi zvládat učivo a chování. Poslední ze tří asistentek uvedla, že důležitým přínosem je opora dětí.

Shrnutí: Pro školní třídy je AP zcela jistě přínosem. Důvodem je neocenitelná podpora žákům se SVP a žákům intaktním, dále přispění při organizaci výuky, zvládnutí zadaného učiva a patologického chování.

5. Jsou nějaké negativní zkušenosti při vzájemné spolupráci na ZŠ Hostivice?

Dva rodiče ze tří uvedli, že mají negativní zkušenost, a to z důvodu častého střídání asistentů u žáka a z důvodu špatné komunikace mezi asistentem a rodičem. Naproti tomu asistentky odpověděly, že negativní zkušenosti nemají, dobrá spolupráce je základ. Jedna respondentka uvedla, že má jen drobné negativní zkušenosti, a to z důvodu, že někteří pedagogové si stále nezvykli na přítomnost AP ve školní třídě. U pedagogů se negativní zkušenost objevila celkem čtyřikrát. Dva se shodli na tom, že byl asistent příliš iniciativní vůči žákovi se SVP (psal za něj zápisky). Jeden pedagog uvedl jako negativní zkušenost obtížnou spolupráci s AP a poslední, že asistent pedagoga nezvládal náplň své práce.

Shrnutí: Negativní zkušenosti při vzájemné spolupráci byly detekovány. Důvodem často bývá to, že AP na žákovi příliš ulpí a vypracovává za něj jeho práci nebo přítomnost AP ve třídě není z pohledu pedagoga žádoucí.

6. Jaké jsou změny chování a školních výsledků u dítěte se SVP poté, co začal spolupracovat s AP na ZŠ Hostivice?

V oblasti chování se rodiče shodli na tom, že je jejich žák klidnější a je méně ve stresu. Z pohledu klasifikace jeden rodič uvedl, že od zavedení AP má žák lepší prospěch. Druhý rodič hodnotí výsledky svého dítěte kladně z důvodu lepší přípravy na výuku. Poslední rodič vidí pouze mírné zlepšení, ovšem oceňuje změnu přístupu svého dítěte při plnění školních povinností.

Shrnutí: Změny chování i prospěchu jsou souhrnem pozitivní. Žáci jsou klidnější a zvládají lépe stresové situace a úzkostné stavy. Prospěch se dle rodičů zlepšil hlavně díky přípravě na výuku a plnění školních povinností.

ZÁVĚR

Tato bakalářská práce je zaměřena na efektivitu práce asistenta pedagoga na Základní škole Hostivice. Hlavním cílem této práce je zodpovědět výzkumné otázky, získat povědomí o tom, jaká je pracovní náplň asistenta pedagoga a další poznatky z jeho vykonávané činnosti.

Teoretická část se věnuje vymezení povolání asistenta pedagoga, legislativního ukotvení, problematických momentů a spoluprací asistenta pedagoga s pedagogy, zákonnými zástupci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a jejich dětmi. Dále se terminologie zabývá inkluzivním vzděláváním, rozdílem mezi integrací a inkluzí, integrací a školským systémem a inkluzivní pedagogikou. Poslední kapitola je vymezena na vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami se zaměřením na konkrétní poruchy žáků, a to žáky s ADHD a hyperaktivitou, žáky sociálně znevýhodněné a žáky s poruchou autistického spektra. Důvodem je častý výskyt těchto poruch u zkoumaných žáků v praktické části této bakalářské práce.

V praktické části sumarizujeme vyhodnocení zkoumaného vzorku dat. Výzkum je proveden polostrukturovaným rozhovorem s pedagogy, asistenty pedagoga a zákonnými zástupci žáků se speciálními vzdělávacími potřebami na Základní škole Hostivice. Častým tématem těchto otázek je spolupráce mezi jednotlivými pedagogickými pracovníky a žáky.

Cílem výzkumu je zjistit, jaká je spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem na Základní škole Hostivice. Vedlejšími cíli je zjistit, v čem je asistent pedagoga přínosem pro školní třídu, jaká je jeho reálná náplň práce a jakým je přínosem pro žáka se speciálními vzdělávacími potřebami, a to vše z pohledu pedagoga, asistenta samotného a rodičů žáků se speciálními vzdělávacími potřebami.

Ze získaného vzorku dat se podařilo odpovědět na všechny kladené výzkumné otázky. Spolupráce asistentů pedagoga a pedagogů na Základní škole Hostivice je velmi různorodá, a to z důvodu rozdílné představy jednotlivých pedagogů o vzájemné součinnosti. Výsledkem je vzájemná shoda názorů na rozdělení úloh ve školní třídě a pozitivní ovlivnění klimatu třídy. Úloha práce asistenta pedagoga je diferenciativní. Příčinou je individualita každého žáka. Klíčová je podpora asistentů pedagoga ve vzdělávání žáků ve třídě. Spolupráce mezi asistentem pedagoga a žákem se speciálními

vzdělávacími potřebami je na základní škole na dobré úrovni ve všech sledovaných ohledech. Asistent je pro školní třídy zcela jistě přínosem. Příčinou je neocenitelná podpora žákům se speciálními vzdělávacími potřebami, ale také žákům intaktním. Negativní zkušenosti při vzájemné spolupráci byly detekovány, a to v oblastech přílišného ulpění asistenta na žákovi nebo přítomnosti asistenta ve třídě, která není z pohledu pedagoga žádoucí. Změny chování a školních výsledků jsou souhrnem pozitivní. Žáci jsou ve výsledku klidnější a lépe zvládají své chování. Výsledky prospěchu se zlepšily z důvodu důslednější přípravy na výuku. Obecně tedy lze říci, že je asistent pedagoga pro žáky se SVP přínosem.

Nejpodstatnější pro kvalitní vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami je dle odpovědí respondentů příznivá spolupráce mezi asistentem pedagoga a pedagogem a mezi zákonnými zástupci žáka. Výsledky výzkumu ukázaly, že na Základní škole Hostivice tomu tak skutečně je.

Podstatné je dle respondentů sladění přístupu a vytyčení cílů, kterých lze dosáhnout při vzájemné vlídné spolupráci. Ideální by bylo zaměstnávat pouze takové asistenty pedagoga, kteří se své práci věnují se zálibou a mají kladný vztah k žákům. Respondenti z celého výzkumného šetření se shodují na tom, že je klíčová společná konzultace asistenta pedagoga s pedagogy při přípravě na výuku.

Autorka práce se s výsledky výzkumného šetření plně ztotožňuje. Zastává stejný názor, že důslednost v komunikaci asistentů a rodinných příslušníků žáka hraje klíčovou roli. Významná je kvalitní spolupráce asistenta pedagoga a pedagoga z důvodu vlivu na celkové klima školní třídy.

Určité obavy pramení z budoucnosti v oblasti práce asistentů pedagoga. Redukování asistentů by nemělo proběhnout na každé základní škole, ovšem některých škol se to týkat může, a to z důvodu financování a efektivity práce asistentů. Obavy se tedy týkají ztráty pracovního místa.

Výsledky výzkumného šetření této bakalářské práce mohou posloužit asistentům pedagoga, pedagogům, zákonným zástupcům žáků a dalším lidem v oblasti školství. V této práci byly použity poznatky ze speciální pedagogiky a mnoholeté praxe. Práce asistenta pedagoga není jednoduchá, a proto je klíčové se neustále vzdělávat.

SEZNAM POUŽITÝCH ZDROJŮ

Seznam použitých českých zdrojů

ANDERLIKOVÁ, L. *Cesta k inkluzi: Úvahy z praxe a pro praxi*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-765-1.

ČADILOVÁ, V. a Z. ŽAMPACHOVÁ. *Povolání: asistent pedagoga: kompetence asistenta pedagoga podporujícího žáky s poruchou autistického spektra*. Praha: Pasparta, 2021. ISBN 978-80-88290-97-1.

ČADILOVÁ, V. a Z. ŽAMPACHOVÁ. *Tvorba individuálních vzdělávacích plánů: pro žáky s poruchou autistického spektra*. 2. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Pasparta, 2021. ISBN 978-80-88290-68-1.

FISCHER, S., ŠKODA, J., Z. SVOBODA a L. ZILCHER. *Speciální pedagogika: edukace a rozvoj osob se specifickými potřebami v oblasti somatické, psychické a sociální: učebnice pro studenty učitelství*. Praha: Triton, 2014. ISBN 978-80-7387-792-7.

GOETZ, M. a P. UHLÍKOVÁ. *ADHD porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Praha: Galén, 2009. ISBN 978-80-7262-630-4.

JUCOVIČOVÁ, D. a H. ŽÁČKOVÁ. *Neklidné a nesoustředěné dítě ve škole a v rodině: základní projevy ADHD, zásady výchovného vedení, působení relaxačních technik, dospívání hyperaktivních dětí*. Praha: Grada, 2010. ISBN 978-80-247-2697-7.

KENDÍKOVÁ, J. *Asistent pedagoga*. Praha: Raabe, 2017. Dobrá škola. ISBN 978-80-7496-349-0

KENDÍKOVÁ, Jitka. *Vademecum asistenta pedagoga*. 2. vydání. V Praze: Pasparta, 2020. ISBN 978-80-88290-50-6.

LECHTA, V. ed. *Základy inkluzivní pedagogiky: dítě s postižením, narušením a ohrožením ve škole*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-679-7.

MUNDEN, A. a J. ARCELUS. *Poruchy pozornosti a hyperaktivita*. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-625-X.

NĚMEC, Z. a kol. *Asistence ve vzdělávání žáků se sociálním znevýhodněním*. Praha: Nová škola, 2014. ISBN 978-80-903631-9-9.

PRŮCHA, J. *Moderní pedagogika*. 2., přeprac. a aktualiz. vyd. Praha: Portál, 2002. ISBN 80-7178-631-4.

SLOWIK, J. *Speciální pedagogika*. 2., aktualizované a doplněné vydání. Praha: Grada, 2016. ISBN 978-80-271-0095-8.

STANĚK, M., OKROUHLÁ, J., KNESLOVÁ, M., SMITKOVÁ, Š., a L. FIALOVÁ BAUEROVÁ. *Asistent pedagoga: praktický rádce*. Praha: V lavici, 2022. ISBN 978-80-88466-04-8.

ŠMELOVÁ, E., SOURALOVÁ E., PETROVÁ, A., a kol. *Společenské aspekty inkluze*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2014. ISBN 978-80-244-4911-1

ŠVARCOVÁ, I. *Základy speciální pedagogiky*. Praha: Parta, 2012. ISBN 978-80-7320-176-0.

VÁGNEROVÁ, M. *Psychodiagnostika dětí a dospívajících*. Praha: Portál, 2009. ISBN 978-80-7367-566-0

VÍTKOVÁ, M., ed. *Integrativní speciální pedagogika: integrace školní a speciální*. 2. rozšířené a přepracované vydání. Brno: Paido, 2004. Edice pedagogické literatury. ISBN 80-7315-071-9.

VOSMIK, M. a L. BĚLOHLÁVKOVÁ. *Žáci s poruchou autistického spektra v běžné škole: možnosti integrace na ZŠ a SŠ*. Praha: Portál, 2010. ISBN 978-80-7367-687-2.

WOLFDIETER, J. *ADHD Porucha pozornosti s hyperaktivitou*. Brno: Albatros, 2013. ISBN 978-80-266-0158-6.

Seznam použitých zahraničních zdrojů

HARČARÍKOVÁ, T., LOPÚCHOVÁ, J., VANČOVÁ, A., et al. *Historické reflexie a nové výzvy v slovenskej a českej špeciálnej pedagogike za posledných 100 rokov*. Brno: MSD, 2019. ISBN 978-80-7392-303-7.

Seznam použitých internetových zdrojů

ČESKO. § 1 odst. 1 vyhlášky č. 27/2016 Sb., o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a žáků nadaných - znění od 1. 1. 2021. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-27#p1-1>

ČESKO. § 20 odst. 2 zákona č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících a o změně některých zákonů - znění od 12. 1. 2016. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-563#p20-2>

ČESKO. § 1 odst. 1 nařízení vlády č. 75/2005 Sb., o stanovení rozsahu přímé vyučovací, přímé výchovné, přímé speciálně pedagogické a přímé pedagogicko-psychologické činnosti pedagogických pracovníků - znění od 1. 9. 2022. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-75#p1-1>

ČESKO. § 3 odst. 1 nařízení vlády č. 341/2017 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě - znění od 1. 1. 2023. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2017-341#p3-1>

ČESKO. § 4 odst. 1 vyhlášky č. 317/2005 Sb., o dalším vzdělávání pedagogických pracovníků, akreditační komisi a kariérním systému pedagogických pracovníků - znění od 25. 11. 2014. In: *Zákony pro lidi.cz* [online]. © AION CS 2010-2023 [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2005-317#p4-1>

Inkluzivní škola [online]. [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z: <https://inkluzivniskola.cz/principy-inkluzivniho-vzdelavani>

Katalog podpůrných opatření [online]. 2015-2023 [cit. 27. 2. 2023]. Dostupné z:
<http://katalogpo.upol.cz/obecna-cast/personalni-podminky/12-2-1-asistent-pedagoga/>

Podpora společného vzdělávání v pedagogické praxi [online]. 2022 [cit. 27. 2. 2023].
Dostupné z: <http://www.inkluzevpraxi.cz/apivb/co-je-inkluzi>

SEZNAM ZKRATEK

ADHD	Attention Deficit Hyperactivity Disorder
AP	Asistent pedagoga
AS	Aspergerův syndrom
IVP	Individuální vzdělávací plán
PAS	Porucha autistického spektra
PPP	Pedagogicko-psychologická poradna
SPC	Speciálně pedagogické centrum
SVP	Speciální vzdělávací potřeby
ZŠ	Základní škola

BIBLIOGRAFICKÉ ÚDAJE

Jméno autora: Lucie Jenčová

Obor: Speciální pedagogika

Forma studia: Kombinovaná

Název práce: Efektivita práce asistenta pedagoga na ZŠ Hostivice

Rok: 2023

Počet stran textu bez příloh: 43

Celkový počet stran příloh: 0

Počet titulů českých použitých zdrojů: 20

Počet titulů zahraničních použitých zdrojů: 1

Počet internetových zdrojů: 8

Vedoucí práce: PhDr. Josef Novotný, CSc.